
VYCHOVATELSKÉ LISTY.

ČASOPIS VĚNOVANÝ ZÁJMŮM KŘESŤANSKÉHO VYCHOVÁNÍ.

Jean de la Salle, reformátor a organisátor školství ve smyslu moderním.

Literární činnost Jeana de la Salle.

Pojednává J. Býňov.

V dějinách paedagogiky a didaktiky dočítáme se o mužích slovných jmen, jež obyčejně řadíme podle činnosti jich do dvou kroužků: 1. paedagogy a didaktiky theoretické, jižto proslavili se hlavně spisy (J. A. Komenský, Wolfgang Ratichius, Pestalozzi a j.); 2. paedagogy a didaktiky praktické (Don Bosco, A. H. Francke a j.) — Slovný Jean de la Salle proslavil se jak výtečnými spisy, tak i výbornou praxí.

Ze spisů jeho uvádíme zejména tyto:

I. „La Conduite des Ecoles chrétiennes“. Jest to prvý výtečný návod ku praktickému vyučování. Ratichiovo „Memorandum“, „Schulmethodus“ Arnošta, vévody Gothského, spisy Port-Royalistův, „L'Escole paroissiale“ atp. jsou díla méně cenná, v praxi vážnou nikdy nevešla, většinou v zapomenutí upadá. „Vernaculae Scholae Classis sex Libelli“, dílo J. A. Komenského, ztratilo se v rukopise do veřejnosti se nedostavši. „Didaktika“ téhož autora (tiskem vydána r. 1657. v lat., česky r. 1849.) zůstala v knihovnách ležeti téměř nepovšimnuta (Quick v díle „Vychovatelští reformatori“ praví zajisté správně: „Knihy Komenského i jich původce upadli v zapomenutí.“ Cf. pag. 128.) „La Conduite“ šl. Dr. Jeana de la Salle je tudíž prvou zcela praktickou a důkladně osvědčenou paedagogikou, didaktikou a methodikou; pravíme „prvou“, nikoli vzhledem k době, kdy byla napsána, resp. tiskem vydána, nýbrž k době, kdy byla uvedena platně v praxi, jež zajisté větší má význam nežli kniha v zaprášené knihovně ležící v zapomenutí.

Kdežto shora uvedeným spisům starším náleží až do II. polovice XIX. století význam toliko „bibliothekární“, žil spis „La Conduite“ životem plným v praxi již před r. 1695. Byl zaveden na prvých ústavech ku vzdělání učitelův interních i externích a ve školách obecných osvědčil se tou měrou, že dosud nebyl ze škol šl. Th. Dr. a Ph. Dr. Jeana de la Salle vytlačen, protože dosud nebyl žádným spisem toho druhu předstížen. Dobře tudíž praví Dr. J. Knecht v díle „J. B. de la Salle“ (p. 210.): „La Conduite“ ist die erste Volksschulkunde ganz für den praktischen Gebrauch des Lehrers in der Schule eingerichtet“. Podobně vyjadřuje se J. Zelter na str. 36. díla „J. B. de la Salle.“

Jean de la Salle v préfaci díla „La Conduite“ uvádí:

„Cette conduite n'a été recueillie et mise en ordre qu'après un très grand nombre de conférences faites entre lui et les Frères de l'Institut les plus anciens et les plus capables de bien faire l'école, et après une expérience de plusieurs années.“ (Guibert, „Histoire de S. J. B. de la Salle,“ pag. 203.)

V díle „La Conduite“ obsaženo jest to, co bychom nazvali „já drem obsahu spisů J. A. Komenského,“ jehož dopracovali jsme se teprve za více nežli 200 let bedlivým zpytováním všech spisův autorových.

Máme-li dále na mysli Chap. IV. díla „La Conduite“ jednající v praktickém směru důkladně o paedopsychologii, čímž dílo řadí se do předních spisů paedagogicko-psychologických doby moderní, tu nezbytno jest doznati, že Komenský a Pestalozzi (o nemravném, zkaženém otroku Rousseauovi — jak ho případně tituluje Quick — ani nemluvíc), že jsou hodně daleko za Jeanem de la Salle a řádem Školských Bratří.

Dílo „La Conduite“ obsahuje tři části; 1. O methodách jednotlivých předmětů vyučovacích. 2. O prostředcích, jimiž lze ve škole založiti a udržeti kázeň a pořádek. 3. a) O školním inspektoru. b) O vzdělavateli učitelův, c) O výchově chovancův.

Celé dílo má cenu nepomíjející obsahujíc bohatý poklad praktických, z hlubokého psychologického pojetí a z bohaté zkušenosti čerpaných návodův a pokynův k výchově a vyučování.

II. „Les règles de la bienséance et de la civilité chrétiennes.“ Pojí se k dílu „La Conduite“ uvádějíc hojnost předpisův o ušlechtilých způsobech a dvorném chování, jakož i o moudrém pěstování zdraví a tělesných sil. Byla sice i před tímto dílem jiná (Cato, Erasmus, Louveau, Cordier a j.), jež však nelze s dílem šl. Dr. Jeana de la Salle srovnati. Jeví se ve speciálním směru svém pro školy národní, v duchu bezúhony a božské lásky všech ke všem, v souhlase s nejkrásnějšími zásadami Pisma a vznešených tradic křesťanských jakožto nad všechny ostatní vynikající skvost, ve speciálním směru svém prvý. Cf. Guibert „Histoire de S. J. B. de la Salle“, pag. 268. Dr. J. Knecht „J. B. de la Salle“ pag. 212.

III. „Règles communes“. Jsou to pravidla řádová, obsahující velemoudré předpisy pro život Školských Bratří; zvláštní zřetel obrácen k povinnostem stavu učitelského.

IV. „Règle du gouvernement“. Instrukce pro visitátory (představené provincií řádových), pro inspektory a ředitele. Šl. Dr. Jean de la Salle nařídil, aby ustanoven byl pro každou školu zvláštní inspektor; při menších ústavech vykonává úřad tento ředitel ústavu. Visitátor jest vlastně vyšší (okresní, provinciální) inspektor. Nejvyšší dozor na všechny ústavy a školy Školských Bratří vykonává generál—superior se 12 assistenty. Jest zřejmo, že analogické zařízení škol státních jest přejato od Školských Bratří.

V. „Les devoirs d'un chrétien“ ve formátu veliké osmerky o 350 stranách. Od r. 1703 do r. 1877 dožil se spis 216 vydání; jest opatřen pěknými ilustracemi.

VI. „Explication de la méthode d'oraison.“

VII. „Instructions et prières pour la sainte messe, la confession et la communion, avec une instruction méthodique par deman — des et réponses pour apprendre à se bien confesser.“

VIII. a IX. 208 meditací o životě řeholním vůbec a Školských Bratří zvláště; 16 rozjímání jedná výhradně o povinnostech stavu učitelského.

X. Rozličné knihy školní, na př. „Registre“, soubor jednacích listin a obchodnické korespondence; čítanky pro různé třídy atp.

O čítankách praví: 1. Čtení prvopočátečné děj se, pokud možno, z čítanek, obsahujících spojitě řeči a vypravování. 2. Druhá čítanka obsahujž také poučení o povinnostech křesťanských. 3. Třetí (a ostatní vyšší) budtež zařízeny podle úrady ředitelů s generálním superiorem (podle potřeb a různých poměrů míst a zemí).

XI. Memoáry na obhájení method a usův Školských Bratří.

XII. Různá pojednání o stavu řeholním a učitelském. V jednom z nich uvedeno 12 ctností učitele výtečnicka; jsou to: 1. vážnost, 2. mlčelivost, 3. pokora, 4. opatrnost, 5. moudrost, 6. trpělivost, 7. zdržclivost, 8. něžnost, 9. horlivost, 10. bdělost, 11. zbožnost, 12. velikomyslnost.

O ctnostech těchto pojednal F. Agathon, generál-superior řádu Školských Bratří, ve zvláštním spisku podle konferenčních tradic řádových, jež zachovávaly se od šl. Dr. Jeana de la Salle, jenž zvláště o prázdninách v době duchovních cvičení o těchto 12 ctnostech mluvil všem učitelům, je vřele doporučuje. Jsouť obsahem učitelské dokonalosti.

V jiném pojednání mluví Jean de la Salle o vlastnostech trestu. Každý trest, má-li býti k užitku, musí býti se strany toho, jenž jej uděluje: 1. prost (veškeré subjektivní nenávisti a vášně), 2. laskav, 3. spravedliv, 4. přihoden, 5. zmírněn, 6. kliden, 7. opatrný; se strany toho, jenž jej přijímá: 1. dobrovolný, 2. uctivý, 3. tichý.

V Chap. VIII. řádových pravidel praví Jean de la Salle:

1. Bratří mají všechnu možnou pozornost a bdělost míti nad sebou samými, aby žáky jen zřídka trestali. Nechať jsou přesvědčeni, že tento způsob je hlavním prostředkem k dobrému řízení školy a k zavedení velikého do ní pořádku. 2. Nikdy nedopouští se trestati v pobouřenosti mysli. 3. Ve slovech ukládajících trest nemá býti ni nejmenší stopy vášně hněvu a netrpělivosti. 4. Nepřipouští se přikládati dětem urážející jména. 5. 6. 7. Tělesné tresty jsou ze škol bratrských vyloučeny téměř úplně.

V „La Conduite“ praví se v kapitole o trestech: „Užití trestu může býti ve školách ku prospěchu, stane-li se s opatrností a zřídka; neboť jinak by dítky trestu přivykly. Při udílení trestu budiž tvář učitelova výrazem vážnosti. Hodlaje uložiti trest musí učitel na svém místě stoje zavolati žáka před svůj stolec, aby vážný okamžik působil na celou třídu. Trest uložiti jest slovy vážnými po přečtení určité věty mravoučné. Nepřipouští se trestati pro nevědomost. Nesmí býti užito trestu, jenž by ve třídě mohl způsobiti nepořádek, na př. křik, odstrašení, útěk atp. Aby vždy příhodný zvolen byl trest, musí učitel povahu dítek a jich síly duševní zpytovati.

Přípustné tresty jsou: zbavení úradu, stání v řadě lavic, mimo ně, trestní úkoly (opisovati učebné stati, učení nazpaměť atp. nikoli mnohonásobné opisování jednotlivých vět, což děje se mechanicky), přesazení, špatné známky (týdenní a měsíční školní zprávy) atp. Jakožto poslední trest uvádí se vyloučení ze školy.

Chudoba nesmí učitele odpuzovati od dítky; proto ve svých „Pravidlech obecných“ nařizuje Jean de la Salle: „Bratří mají ke všem svým žákům velikou míti lásku, k chudým spíše větší nežli k bohatým“ (Cf. „Règles communes“, Chap. VII. 14.) N. B. Auktor tohoto pojednání připravuje do tisku „Výbor ze spisů šl. Th. Dr. a Ph. Dr.

Jean de la Salle,“ kdež bude čtenářům poskytnuta příležitost, se spisy slavného reformátora a orginiséatora školství seznámiti se blíže.

Kategorie škol založených šl. Th. Dr. a Ph. Dr. Jeanem de la Salle.

Mnoho bludů nalézáme v různých dějinách výchovy a vyučování jak v jazyce českém tak i v německém. Všude tvrdí se, že ústavy ku vzdělání učitelův a školy reální vznikly v polovici XVIII. století. (Tak tvrdí i Dr. Lindner v díle svém „Encyklopaedisches Handbuch der Erziehungskunde“, pag. 457. et sequ., 286 et sequ.) Naproti tomu staví se faktum nezvratné, že totiž šl. Dr. Jean de la Salle založil nejen učitelské ústavy a reálky, nýbrž i jiné školy dávno před polovicí století XVIII.

Založil:

I. Samostatné ústavy ku vzdělání učitelův interních i také externích (1681., 1684.) Ústavy externí měly účelem vzdělávati učitele pro obecné školy vesnické. Ústavy interní (noviciáty-scholastikáty) vzdělávaly síly řádové pro školy měšťanské. Byly tedy ústavy interní vyšší ústavův externích poskytující vzdělání vyššího. Každý ústav měl svou knihovnu, botanickou zahradu a svůj fysikální kabinet. „Kandidáti zůstávali v ústavě několik let, až byli dokonale vzděláni ve všem, co patří k úřadu učitelskému“ praví šl. Dr. Jean de la Salle ve svých „Memoárech.“

II. K ústavům ku vzdělání učitelů byly připojeny přípravky, t. zv. juvenáty, do nichž přijímáni byli hoši 14 až 16letí, kteří hodlali věnovati se stavu učitelskému. Z juvenátův byli přijímáni do ústavův učitelských, kdež se vzdělávali dále.

III. Školy obecné a cvičné školy. Dr. J. Knecht v díle svém „J. B. de la Salle“ (pag. 216) nepovažuje školy obecné před Jeanem de la Salle za školy, an dí: „Dem Stifter des Ordens der christlichen Schulen gebührt das unsterbliche Verdienst, die eigentliche Volksschule geschaffen zu haben.“

V úvodu díla „J. B. de la Salle“ par Armand Ravelet čteme: „Všechny národní školy, jež pokrývají dnes Evropu, jsou kopie typu, jejž vytvořil Jean de la Salle, a co dobrého jest v zákonech školských, nic jiného není nežli nedokonalé napodobení jeho pravidel.“

Školy cvičné byly při ústavech ku vzdělání učitelů. V nich konali kandidáti hospitace a praktické výstupy pod vedením zkušeného Školského Bratra. Při obecných i při měšťanských školách byly řemeslnické dílny.

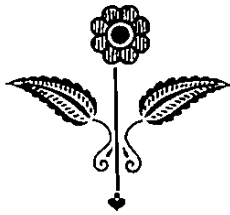
IV. Pensionáty ve spojení s různými školami. Do nich byli přijímáni šlechtici a synové předních rodin za účelem výchovy a vyučování. Při pensionátech byly podobně jako při ústavech učitelských knihovny, botanické zahrady a fysikální kabinety.

V. Reálky (bez latiny), školy střední, prvé v Evropě (St. Yon u Ronenu 1705, v Marseille a j.).

VI. Vyšší školy průmyslové. Založeny zároveň s reálkami v St. Yonu r. 1705, později v Marseille a j., byly rovněž prvé v Evropě.

VII. Technické školy nedělní. Prvá založena byla v Paříži r. 1698. V krátké době byla navštěvována více nežli 300 žákův. Tato byla prvá technická škola v Evropě.

VIII. Pro mládež zdivočelou založil Jean de la Salle paedagogické ústavy zvláštní, kdež chovanci byli zaměstnáváni buď učením a četbou nebo cvičením v řemeslech, v zahradnictví, v kreslení, v architektuře atd.

Výchova a vzdělání školní spisovatele Josefa Ehrenbergra, sídelního kanovníka na Král. Vyšehradě.

(Črta na oslavu jeho 90tých narozenin (* 22. července r. 1815).

(Pokračování.)

V principii (2. třídě gymn.) přibyl Ehrenbergrovi nový předmět: dějepis Rakouska. Byla to knížka hezky velkého objemu, ale ještě větších nesmyslů — beze všeho spojení a vnitřního uspořádání. Ale že Ehrenberger již jako dítě rád z Hájka čítal, a vůbec příběhy minulosti miloval, rád se z ni učil. To jediné ho hnětlo, že kdykolivěk o Češích zmínka se tam děla, vezdy jaksi nechvalně to znělo, a zvláště ta slova: „Die ketzerischen Böhmen“ — Ehrenbergra jako nože k srdci bodala. I želel toho, že z takového nehodného plemene pochází. Z toho zármutku jej však p. professor šťastně vyvedl. On při každé příležitosti říkával „wir Deutschen“ — a zase „wir Deutschen in Böhmen.“ A to mě zhojilo“, píše Ehrenberger, „Járku, to je jiná — my jsme tedy vlastně Němci — a běda tomu kdo by mi byl řekl, že to není pravda!“ Také to mi nápadné bylo, proč se nám v úkolech anebo vlastně v pensách pořád jen římské a řecké hrdinství vypravuje — a o domácích recích ani slova. Též skutky pohanských model zhusta předmětem našich úloh byly, na př: jak se Jupiter udělal býkem, labutím káčerem a jaké nestoudné kousky tropil atd. . . . — ale o láskyplných činech božského Spasitele (kteréhož mě rodičové nade všechno milovati naučili) ani zmínky! To mi bylo také divné — ale z toho mne nevyvedl nikdo. Jednou o exhortě nám páter religionista na srdce kladl, a bychom nečetli romány. Tím mě učinil pozorna a vzbudil moji zvědavost: jaké to ten román asi je zvíře! tak náramně, že jsem neměl pokoje, až jsem si takového zapovězence opatřil. K dostání jich bylo dost a snadně, jelikož někteří lidé v městě tím svou zvláštní živnost provozovali, že studentům za malý plat lečjaké knihy na čtení zapůjčovali. Proč to ten religionista zakazoval? To byla rozkoš! Mě již dávno mič a tyčkrle zomrzely, já dávno toužil po zábavě vyšší, a hle! tu se mi celé zřídlo takových slastí otevřelo. Já četl s nenasytelnou dychtivostí, sotva že jsem své úlohy odbyl. Spies, Krammer, Klauren, Van der Velde, Kotzebue a j. se mi jen pod rukama hemžili. Nyní jsem poznával, jaké to štěstí, Němcem býti; a jsa na své němectví hrd, litoval jsem Čechy, jací mrzákové v tom ohledu jsou, nemajíce žádného čtení leč o Meluzině, o Bruncvíkovi a „Svatých Otců pláč“ — což jsem doma vedle Hájkovy kroniky vidíval.

V gramatice (ve 3. třídě gymn.) jsem se pouštěl dále — tu již docházelo na Schillera, na Klopštoka, ba jednou jsem i Göthova

Fausta do rukou dostal — já četl všechno a chápal z toho tolik, co asi gramatický rozum snéstí může. Pro toto čtenářství stal jsem se pověstným, a také větší studenti o mně říkali, že jsem „starkbelesen“, berouce mě pod tímto titulem do svých spolků, kde se pivo pilo, tabák kouřil a rozličné písně zpívaly. Tehdáž jsem stál na vrcholku německého živlu; škoda, že za těch dnů nebylo světoznámé hymny: „Wo ist des Deutschen Vaterland?“ — to bych byl zpíval! Škoda, že se tehdy zhurta nevolilo do Frankfurtu — to bych to byl sháněl anebo se dokonce sám za vyslance nabízel. Avšak moje germánské nadšení nebylo leč bublina, vyvstalá na půdě nezkaženého srdce dětského, která prvním vlasteneckým vánkem v nivec na věky se rozplížla — a mimo nadání osvědčeno na mně, že co se z ryze české matky narodí, jen Čechem být a zůstat musí, nemá-li z toho býti povrhel a nestvůra.“

Jsa syntaxistou (žákem 4. gymn. třídy) dostal se Ehrenberger do bytu s nějakým posluchačem filosofie, který gymnasium odbýval u světských profesorů dílem v Hradci Králové, dílem v Jičíně. Byl prý to divný člověk — neobyčejně vlídný, každému vykal, ani s takovým pohrdáním na gymnasistu nehleděl, jako jeho kollegové — při tom nemluvil jináče nežli česky, a sice, jak se tehdy říkávalo: „echt böhmisch“ — to jest bez německých přísad a trusků. Na první pohled si ho zamiloval a brzy byli přátelé. Znamenaje nový tento kontubernál při Ehrenbergrovi velikou chutí do čtení, otázal se ho, zdali také v českých knihách čítá. Ehrenberger se usmál, mysle sobě, jaké by to mohly české knihy býti, z nichž by studovaný člověk čísti měl? — I dal za odpověď: „Za dětských let, dokud jsem něčemu lepšímu nerozuměl, čítal jsem z Hájkovy kroniky, a o Melusině a o Bruncvíkovi.“ Nyní usmál se zase filosof říka, že je Ehrenberger k politování. Pak vypravoval obšírně, jak u světských profesorů také zvláštní hodiny v češtině se dávají — jak oni sami české knihy spisují a rádi to mají, když žáci humanitní své úkoly česky pracují. Ehrenberger tomu nevěřil — a jak jen také věřiti měl? — V Litomyšli pro každé české promluvení stíhalo studenta signum a tříarchový trest — a u světských je tomu ještě učili? — Na to mu ten podivný ještě podivnějších věcí vypravovatel zapůjčil knížku, aby to zkusil, jak to s českým čtením půjde. Byla to „Abelova smrt“. Ehrenberger četl s dychtivostí zvědavou, co to asi bude — a hle! ono všechno tak pěkné a pohnutelné, že Ehrenbergrovi chvílemi slzy z očí kanuly. Tu přišed k němu ten nepovědomých citů buditel, za ruku jej vzal, říka: „My bohdá budeme přátelé!“ A oni již jimi byli. Pak mu podal Klicperův „Točník“ — a ten Ehrenbergrem teprve zatočil. Neboť ani v Klaurenovi ani ve Van der Veldovi nic podobného nenašel! „Já ovšem“, dí Ehrenberger, „ještě tenkrát nevěděl, že jen Čech Čechovi od srdce k srdci mluvíti a psáti dovede. Pak se vytasil můj nový přítel s básněmi Chmelenského. Z těch mi jen předčítal a semotam vysvětloval; a když mě na ten čistý vlasteneckých citů ohlas těmi zpěvy vanoucí pozorna činil, tu se mi šířilo srdce, že sotva ňadra stačila. Teď došlo na spisy dramatické. „Divotvornému klobouku“ jsem se divil a smál; nad vtipným „Rohovínem“ jsem samou radostí na půl sáhu od země skákal a „Loketský zvon“ ten mému germánskému nadšení odzvonil nadobro. Po přečtení „Patrných dopisů nepatrných osob“ z časopisu musejního jsem se zarděl studem sám nad sebou, vida odtud, že až po tu chvíli také já odrodilým synem vlasti byl. Při tom můj milý přítel rozličné moudré řeči vedl. Tak na př. říkal: že český mladík na studie se oddávší český lid bude měti jednou vyučovati, jemu sloužiti a s ním obcovati — a takové

vyučování, sloužení a obcování jen při dokonalé známosti národního jazyka že může býti užitečné a platné. Tomu jsem chtěl nechtěje musil za pravdu dáti. I to říkával, jak nepřirozené jest české krvi to po německví bažení a k němu lnutí, pováží-li se jen to mnohonásobné zlé, co se od věků Slovanům od sousedstva germánského dělo. Já si vzpoměl na své vlastní utrpení v Němcích a cítil jsem, že je to pravda. Také z minulosti české leccos připomínal, z čehož mi o mnohých věcech teprve světlo vzešlo, tak že jsem kromě mnoha jiného, také té přezdivce z principistské historie: „die ketzerischen und widerspenstigen Böhmen“ (kacířští a odbojní Češi) — docela jináče vyznívat počal. Jedním slovem, můj nový přítel byl pro mě cestou do Damašku — on mě obrácení a poznání se na základy věčně nezvratné postavil.

„Pět traplivých ba z části hrůzyplných let bylo k tomu potřebí, abych se stal z Čecha Němcem — a za pět utěšených dní byl jsem opět z Němce Čechem!“

* * *

V tomto zajímavém a velice poutavém vylíčení dobrodružné výchovy a nepřirozeného a odrodilého vzdělání školního Josefa Ehrenbergra, zračí se ono zázračné pohnuté probouzení národa Českého. Hle! v těch chaloupkách českých zrodili se naši slavní mužové, naši velikáni, naši buditelé a křisitelé národní, naši spisovatelé.

Kterak Ehrenberger již v té vesnické škole korouhevské vynikal nadáním a velikými schopnostmi, jež ho vedly k četbě, položivši v něm základ ku spisovatelství! Ta zábavná Hájkova kronika byla tam jeho nejmilovanější knihou. Bystrý E. vystihl již jako chlapec nedostatečnost a ledabylost školy korouhevské, kde učitel málo kdy učil, ponechávaje všechnu práci školní pomocníkovi, který si Ehrenbergra tak zamiloval, že s ním téměř kamarádil. Také v kostele ho měli rádi. Hle! ze staršího ministranta stal se kněz a kanovník.

Ehrenberger musil na studie, poněvadž rodiče jeho měli dva hochy a jen jeden statek, a pak že se obávali trápení s vojnou. Byl totiž tehda každý student od vojny úplně prost, kdežto jiní musili až 14 let sloužit. Tím se stalo, že mnohého našeho slavného muže zachránil strach před vojnou od zaniknutí. Uvádíme za mnoho jiných na př. proslulého objevitele Rukopisu Královédvorského Václava Hanku a slavného dramatického básníka Václava Klimenta Klicperu, kteří též šli na studie aby nemusili býti vojáky. Oba šli na studie teprve v 16. roce věku svého. Ehrenbergovi se studie zvláště proto líbily, že mohl dělati parádu a býti účasten studentské slávy.

Pepíček musil však jíti nejprve do Němec, neboť kdo tehda chtěl se státí učeným, musil osvojití si jazyk německý na úkor mluvy mateřské. Byl dán do Vendolí u Svitav na Moravě, vesnice to ryze německé, aby brzo němčině se naučil. Ale vedlo se tam chudákovi tak zle a byl tam tak týrán, že by byl býval neurvalými chlapci německými málem zabit. Byl na bytě, kde nikdo ani slůvka českého neznal. Smáli se mu když promluvil, podobně dělo se mu i na návsi.

A ne lépe bylo to i ve škole, kde i učitel, protože Ehrenberger nedovedl německy čísti, užívaje výslovnosti české, se mu vysmíval. Jediný kněz, kaplan a katecheta vendolský P. Franc se ho ujímá, ale i ten jen několik slov českých zná. Ehrenberger se ovšem domníval, že každý kněz musí několik řečí znáti a uměti. A učitelé na školách německých již tehda nemusili býti češtiny znalí, kdežto každý učitel český musil býti tak

dalece v němčině vycvičen, aby jí uživati mohl zvláště tenkrát, když nechtěl, aby mu žáci rozuměli. Kněz se Ehrenbergra ujal, zahanbiv netoliko žáky ale i učitele, ale připravil mu tím zároveň veliká muka a hrozné útrpení. Surová mládež německá se mu za to mstila. Když pak katecheta potrestal zbužníky výpraskem bylo ještě hůře, ano šlo to tak daleko, že Ehrenberger ocitl se v nebezpečnosti života. Byli tedy Němci od jakživa velikými neurvalci a krutými pronásledovateli nás Čechů a Slovanů vůbec. Ehrenberger byl přinucen utéci domů, kdež zůstal, ale po prázdninách musil Pepíček přece jen jíti na studie. Byl dán do Poličky, kam ho ovšem měli dáti hned; byl by alespoň ušel pronásledování a týrání Němců vendolských. Kmenovou surovostí a národnostní nevraživostí byl by Ehrenberger málem přišel o život. Tato smutná událost přihodila se před osmdesáti lety. Bohužel! až podnes dávány bývají děti od nerozumných a pošetilých rodičů do Němec na mrzačení ducha.

V Poličce nebylo sice Němců, ale byli tam šosáci, jichž rozpustilí synkové selskému Ehrenbergrovi se vysmívali. Ve škole poličské pak vyhlíželo to tehda velice smutně. Němčilo se tam. Učitel promluvil česky, jen když někomu vynadati chtěl. O výchově a učbě neměl učitel ten ani toho nejmenšího ponětí. Beze všeho výkladu a beze všeho propracování diktoval žákům úkol. Není tedy divu, že Ehrenberger napsal německý úkol ten, mysle při tom ovšem česky, plný nesmyslův a s chybami až příliš nemotornými a hrubými, tak že učitel a spolužáci Ehrenbergrovi se vysmáli. Učitel ten neměl ani tolik citu a taktu paedagogického, že místo poučení, jež by ovšem bylo musilo státi se jazykem českým, postavil ho na místo hanby a ten nešťastný úkol pověsil mu na knoflík u kazajky! Ehrenberger tu stál do příchodu katechety, kterému učitel škodolibě jej ukazoval. Ale katecheta ten horší byl ještě nežli učitel, říkávaje: „Proto, že jsi z čerta, neslyšíš slovo Boží!“ Týž vysmíval se Ehrenbergrovi a radil mu, aby šel raději do Korouhve pást hřibata. Pak posadili ubohého Pepíčka do oslovské lavice a nevšimali si ho více. Když pak Ehrenberger zpíval v kostele místo heilig „haulík“, udeřil ho katecheta hned cestou z kostela přes ústa a vyháněl ho domů. To byl ten P. Franc ve Vendolí, rodilý Němec, proti poličskému katechetovi hotový anděl a pravý lidumil!

Ehrenberger šel skutečně domů do Korouhve. Ale hoši spílali mu tam „sprostých studentův a páterů vyklouzů“; a proto rozhodla se nad míru uražená matka Ehrenbergrova na tom, že Pepíček musí jít dále studovat, i kdyby na to půl statku padlo. Otec musil to jít do Poličky okopat. A okopal to zlatou motyčkou! Pak to šlo dobře a na konci roku měl na vysvědčení samé „sehr gut“. Vida, jaké divy zlato činí! — Už nemusil v Korouhvi pást hřibata, alebrž odebral se do Litomyšle na školy latinské.

V Litomyšli byli tehda piaristé, velicí to germanisátoři! První komposici přeškrtil professor Ehrenbergrovi křížem, napsav na ni „sehr schlecht!“ a posadil ho ještě s pěti jinými do oslovské lavice. Radil pak všem těmto šesti, aby raději vrátili se na normálku, nežli je bude muset vyhnati. V onom pověstném „signum“ byl Ehrenberger první a musil napsati 500krát za trest tuto významu plnou (!) větu: „Wer Anspruch auf Bildung machen will, der darf nicht böhmisch sprechen“. Tak tedy kdo chce nároky na vzdělání dělati musí jazyk svůj zapřít! — To byli pěkní paedagogové tihle piaristé. Oni nám zvláště naši drahou Moravěnku poněmčili, majíce většinu škol moravských ve svých rukou. Bohu žel! — A proto psal Ehrenberger domů, aby to tatíček přišel zase okopat.

Přišel, ale tentokráte zle mu posvítíl! Ehrenberger musil se od té doby notně učit. U piaristů bylo vůbec lze za peníze všeho dosíci! — A nešlo-li to při tom podmazání po dobrém, pomáhal otec piarista i pěsti a dlaní. Věru, výtečný to paedagog! „Ó, to byly časy!“ vzlyká Ehrenberger „na které snad ani v hrobě nezapomenu“.

Kterak piaristé zúmýslně a škodolibě němčili, patrnó nejlépe z toho, že všechny domluvy, žákům činěné, vyznívaly na posměch národnosti naší, tak na př. katecheta spílal Ehrenbergrovi takto: „So lass doch einmal den alten Honzíček Tolpač fahren!“ — Měl tedy zřici se původu svého a státi se Němcem! Toť ohavnost vyššího stupně! — Ovšem že Ehrenberger dobře prošel, dostav dva eminence a tři jednušky, ale byl z něho hotový Němec.

Národu českému bývalo tehda spíláno i v učebnicích, v nichž Češi nebyli jinak nazýváni nežli „kacířští Češi!“ — Byl tím ovšem v žácích buzen odpor a hnus proti všemu českému, tak že přemnozí domnívali se, že ani nejsou Češi, alebrž Němci.

Katecheta zakázal studentům čísti romány. Ehrenberger nevěděl ovšem, co to jest, a dychtil tedy po nich, až se jich dopídíl; a četl arcí jen romány německé, čímž jeho nadšení germánské posilováno a utužováno bylo. Ale Ehrenberger byl přece vlasti zachráněn! — Když byl žákem čtvrté gymn. třídy, dostal se na byt s jedním posluchačem filosofie, který gymnasium studoval u světských professorů dílem v Hradci Králové, dílem v Jičíně. Filosof ten nemluvil jinak nežli česky, čemuž zvykl od těch světských professorů, kteří vyučující ovšem na gymnasiích německých (českých totiž tehda nebylo) zvláštní hodiny z češtiny dávali. Ten vlastenecký filosof přiměl Ehrenbergra k tomu, že se dal do četby českých knih. A četbou knih těchto byl probuzen a obrácen; a obrácení a poznání jeho bylo novým přítelem Ehrenbergrovým postaveno na základy věčně nezvratné. Ehrenberger stal se jedním z nejplodnějších spisovatelů českých!

* * *

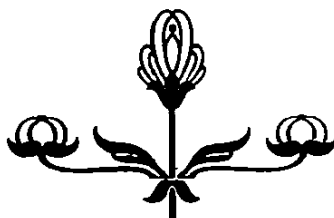
Josef Ehrenberger narodil se 22. července léta 1815, tedy právě před devadesáti lety, v Korouhvi u Poličky na Chrudimsku. Otec Ehrenbergrův byl muž rázný, sebevědomý a horlivý čtenář. Pilně docházel k Matěji Sychrovi, faráři v Jimramově na Moravě, kamž měl stejně daleko jako do Poličky. Od tohoto proslulého vlastence a pilného spisovatele českého vypůjčoval si i kupoval otec Ehrenbergrův knihy, které v neděli a v dny sváteční předčítal. Po otci svém zdědil Ehrenberger lásku k četbě a přečetl vše, co mu pod ruku přišlo, a kroniku Hájkovu znal dopodrobna, takže ve škole korouhevské nebylo mu rovno ani tehdy, když tam byl školní mládenec čili pomocník, ba i učitel. Průpravu ke studiím nabył na hlavní škole poličské, odkud odešel r. 1829 do Litomyšle, kde studoval gymnasium a filosofii s prospěchem výtečným. Léta 1838 vstoupil do bohosloví v Hradci Králové. Na kněze byl vysvěcen r. 1841. První stanicí kněžskou byla mu vesnička Květná u Poličky. Z Květné dostal se do Skuhrova na Rychnovsku a po dvou letech a třech měsících do blízké Solnice, kdež působil devět let a tři měsíce. Léta 1853 jmenován byl farářem ve Skuhrově a po sedmi letech vrátil se v téže důstojnosti odtud opět do Solnice (r. 1860) podle toužebného přání Solnických. Takové bylo působení jeho kněžské i vlastenecké, že ho činilo i touženým i nezapomenutelným. Solničtí sice ztratili jej opět, když r. 1868 povolán byl za sídelního

kanovníka na Král. Vyšehradě, ale jmenovali jej čestným občanem svým, a tak zůstali na dále jejích. Jako kanovník vyšehradský rozvinul teprve horlivou činnost literární, které zůstal věren až do smrti. Ehrenberger zemřel 10. února 1882.

Ehrenberger náleží mezi oblíbené povídkáře české. První jeho povídky pocházejí z doby seminářské. Pilné studium literatury, prostředí, ve kterém žil a které probouzelo v něm touhu, účastniti se vlastenecké práce, probuzovat, poučovat, vzdělávati a povznášeti lid, a k tomu ještě přirozené nadání, to vše vzpružovalo jej ku práci literární. Poprvé vystoupil v Tylových „Květech“, kde uveřejnil nejprve „Hrob Sasíkův“ r. 1839 a „Půl zlatého prsténku“ r. 1840. Brzy na to, roku 1844, odvážil se již k vydání knižnímu některých svých prací. Byly to „Původní vlastenecké povídky, pověsti a báchorky“ a vydány tiskem Jaroslava Pospíšila. Vyšlo jich do r. 1847 šest svazkův a byly s pochvalou přijaty. Mimo prosu podává zde i ukázky prací veršovaných, majících sloužiti jako deklamovánky. Vedle pověstí z kraje a studia pamětí historických, kteréž mu dávaly podnět k povídkám a obrazům historickým, upoutával pozornost jeho i život lidu, uprostřed něhož žil. Tu bylo vděčné látky k obrazům ze života. Vedle lidu všimal si pilně i mládeže, s bolestí pozoruje, jakými často odpadky překladovými jest odbývána. Nejznamenitější jeho povídky jsou: „Kaplička pod lipami“ (1862), „Invalida“ (1863), „Ostruha krále Jana“, „Tataři na Moravě“ (obě r. 1863), „Bratr Renát“ (1864), „Dar Arnošta z Pardubic“ (1864), „Čermákova rodina (1867), „Vlasta a Markéta“ (1870), „Boj a vítězství pravdy Boží v Čechách“ (1872). Ehrenberger vydal také „Kázání“ (1855) a psal do „Časopisu Musejního“ a do jiných časopisů.

Ehrenberger lnul s celým srdcem a s celou duší svou ku poctivé, věrné práci kněží českých, již byli nejstatečnějšími buditeli a nejrekovnějšimi křísiteli národu českého!

Ant. Konst. Víták.

Výchova dítek v 20. století.

Píše *Ant. Steiner*. Přeložil *Jos. Al. O.*

Nesmí se popřít, že může býti pokrok i ve výchově. Z pokroku v odvětví týkajícím se výchovy, mění se a upravují staré názory, jež jsou ku prospěchu jak vychovateli tak i dítěti. Bylo by velikou chybou nedbati neb do konce, nevšímati si jich. Bureau of Education ve Spojených státech Severo-amerických vydala leták s nápisem „Inhibition“, jenž výborně rozebírá podmínky, jež prospívají nebo škodí rozvoji dítěte.

Píše:

Roste-li dítě příliš rychle, velmi nerado se tělesně pohybuje. Obráceně tělesný pohyb podporuje vzrůst: nejhorší jsou účinky přílišného pohybu na mozek. Činnost některá ku př. zažívání, může jinon podporovati, jiné prospívati, ku př. duševní práci. Děti, jak známo, jsou velmi nepokojné,

vlastnost to, jakou pozorovati i u všech mladých živočichů. Z neklidu toho vyplývá impuls ke hrám, přebytek sil, jež touží se uplatnit. Pokusy s krokoměrem zjištěno, že pohyb u dítek před vstoupením do školy je největší, že venkovské dítky jsou živější než městské. Pohyblivost u obojího pohlaví je asi stejná. U malých dětí je pohyblivost nejmenší v neděli, největší v sobotu. Středa a čtvrtek jsou dny malé pohyblivosti.

K vyšetření, zda je neklid u dítek fyziologickou nutností, musily dítky co nejdéle klidně seděti, a rodiče s učiteli pak pozorovali, jak brzo se dítky pohnuly a která část těla nejdříve. Při pokusu dítky zatínaly pěsti, stahovaly obočí a skřípěly zuby. Pozorováním se zjistilo, že je neklid u dětí fyziologickou nutností. Děti mladší 10 let mohou z pravidla jen 12 minut klidně seděti. Také dorostlé pravily, že měly nepříjemné pocity, když dlouho tiše seděly.

Když tedy je neklid fyziologickou nutností, pak je velmi těžko vyučovati. K důkazu této nutnosti uvádějí se tato statistická data:

Ze 97 dětí a odrostlých, kteří byli pozorováni ve spánku, často se 83 pohybovalo. U 152 velmi neklidných dětí pozorovali, že 93 mělo dobré zdraví, špatné 25, rozumných bylo 123 (mezi nimi 71 velmi chytrých), hloupých 10. Zdá se tedy, že je neklidné dítě zdravé. Ze 108 typických klidných dětí bylo zdrávo 44, nemocno 22, chytrých 57, přemýšlivých 45, pilných 27. Dítky i odrostlí jsou nejneklidnější na jaře, při špatném počasí a jsou nejklidnějšími před bouří. Je-li třída nepokojná, má učitel změnit vyučování, má změnit předmět.

Avšak jak lze to provést, je-li stálý rozvrh hodin a musí-li dosíci předepsaného cíle, probírat celou látku? Jen Amerika ví odpomoci. Komisař ustanovený k vyšetření toho, zamítá „vyučování z druhé ruky“, totiž „z knih“.

Praví: „Žijeme v době vědy; pozorování a experience jsou základní její metody. Lépe se můžeme učit z pozorování okolí než z knih. Město s parkem, musey, knihovny, uměleckými obrazárnami, divadly, kázní, obchody atd. poskytuje každému, kdo je přístupen citu, bohaté výchovy.“

Avšak nelze všude pořídit musea, obrazárny, parky! A divadlo dle zkušenosti nepřináší příznivého výsledku výchově. Knihovny budí zájem teprve tehdy, když je předběžné vzdělání. Ve školách Washingtonových nebudou přetíženy nervy ani rozum dítek, poněvadž přílišná práce duševní může překážeti vzrůstu nebo zeslabiti konstituci tělesnou. Dítky se budou vodit po třídách do museí, zoologických zahrad, přírodopis s kreslením bude ve volné přírodě spojeno.

Co však ve velké části roku, kdy pobyt ve volné přírodě je nemožný?

Bureau of Education má statistiku měření těla a nervosní vynalézavost dítek školních. Za tím účelem vynalezl Dr. Arthur Mac Donald celé množství důvtipných přístrojů. Algometr (bolestiměř), skládající se z mosazného hřídle s ocelovou tyčí. Na jednom konci tyče je kruh, druhý konec ukazuje tlak na stupnici v hřídle. Stupnice je rozdělena na 400 částí. Algometr položí se na spánky dítěte a tak dlouho se tlačí, až dítě křičí bolestí. Stupnice pak ukazuje, který stupeň bolesti dítě cítí. Těmito pokusy zjištěno, že dítky bohatších jsou daleko citlivější, než dítky chudších, a sice třikrát tolik. Děvčata jsou citlivější než chlapci.

Jiné nástroje jsou palatograf k měření pohybu hrdla, goniometr k měření úhlu lícního, myograf k měření síly svalů ve spánku nebo v klidu, ergograf ke stanovení únavy, zemdení a tím schopnosti k práci školních dítek, glossograf k určení pohybů jazyka a labiograf ke stanovení pohybu rtů.

Když se provede pokus s celou řadou těchto „grafů“ u každého dítěte, ztratí se, uplyne čas určený k výchově. Zvláště když stále nové a nové grafy se vynalézají.

Platí i tu tedy přísloví:

Omne nimium, vertitur in vitium: Čeho moc, všechno škodí.

BESEDA.

Poznámky z cesty do Belgie.

Píše A. A.

Domy soukromé jsou v Lutychu většinou úzké, novější mají velmi úhledné průčelí obyčejně s balkonem. Dvěře po celý den pečlivě uzavírají. Žebráků potulných tam asi není, viděl jsem pouze jednoho, stál na mostě, pravici nastavoval mimojdoucím, levicí pokuřoval cigaretu. Denní potřeby v domácnosti rozvázejí prodavači po všech ulicích, voláním na sebe upozorňující, jak to u nás někde dělají sklenkáři. I mléko čerstvé, neporušené lze dostat. Pečují o to majitelé koz, kteří ráno svá stáda městem vodí, aby si každý, komu libo, hrníček naplniti mohl. Zařízení to je jistě dobré a prospěšné, zvláště pro nemocné. Listonoši vkládají dopisy do otvorů ve dveřích domovních.

Některé výkladní skříně zaujaly mou pozornost. Byly naplněny nej-různějším pečivem, koláči a buchtami, čehož v našich městech nevidati. Kostelů prohlédl jsem si v Lutychu několik, ale v žádném jsem neshledal krásy pozoruhodné. Místo lavic jsou všude nízké stoličky ze dřeva a slámy, na nichž možno klečeti i seděti, obrátí-li se stolička. Zpovědnice jsou zastřeny zelenými záclonkami, na každé je jméno zpovědníkovo a elektrický zvonek, bezpochyby proto, aby si kající zavolal zpovědníka, kterého si přeje. Kněží chodí v Belgii vesměs v talaru a nosí většinou klobouky takového tvaru, jak u nás jezuita karikují. Výstavu prohlíželo si mnoho kněží i jeptišek.

Světovou výstavu rozložili a upravili důmyslně uvnitř města, k čemuž použili hlavně městských parků, nádherně květinami ozdobených. Jel jsem na výstavu Lutyšskou, abych poznal školství této zajímavé země, proto první má cesta byla do oddělení školského. V něm studoval jsem po tři dny hlavně kreslení. Bylo tam sneseno mnoho, velmi mnoho ze všech končin Belgie. Z podrobných poznámek svých podávám zde dnes jen některé všeobecné myšlenky a to ze školství dívčího obecného i měšťanského, doufaje, že mně bude lze v příštím ročníku „Vychovatelských Listů“ širě se rozhovíti o školství Belgickém.

Dívky učí se již na nižším stupni zobrazovati jednoduché tvary přírodní, sestavovati z nich ozdoby, jichž užití lze při ručních pracích, a ruční práce ty vždy hned provádějí. Čím starší dívky, tím pěknější studie dle přírody konají, tím umělejší ozdoby z nich pak skládají a různým způsobem na různých látkách provádějí. Podávám příklad z nesčetných: Řeřicha. 1. Studie tužkou dle přírody. 2. Studie štětcem. 3. Z květů

a listů sestavená krajka nakreslena bílou barvou na tmavozeleném papíře.
4. Táž krajka překrásně provedena.

Nebo: Bodlák dle přírody tužkou stínovaný, pak pěkně v barvách stilisovaný. Z něho pak sestavena bordura a vyšita na záclonách.

Dívky cvičí se na stupni vyšším také v kreslení perspektivním, kreslí a stínují tužkou i barvami jednoduché předměty z domácnosti jako krabice, vázy, nádoby, vějíře, knihy, svícny, džbánky, květináče se skupinami květin, jablka, hrušky atd. Kreslí také dívčí prádlo, jako košile, kabátky a j., ozdobné podušky ve světle i stínu a provádějí také stříhy. Malují květiny, pracující nejdříve dle vzorných předloh, pak dle přírody, z části tužkou, z části barvami.

Výkresů bylo množství velké, z větších částí velmi pěkných. Že nejen chlapi, ale i dívky pilně se v kreslení vzdělávají, má výhody nesmírné. Kdo viděl v Lutychu velkolepý palác žen, kde ženy i dívky hotovily nej-různější a přeskvostné práce, jichž by nesvedly, kdyby v kreslení náležitě vycvičeny nebyly, jistě mně přisvědčí. Práce tyto, jmenovitě krajky, vyvá-žejí se daleko do ciziny, draho se prodávají, a tak není divu, že země, která je dvakrát hustěji zalidněna než naše vlast, bohatne a zkvétá, u nás nouze bídu stíhá. Bohužel u nás rozumí se emancipaci ženské jinak. Ruce dívčí, které tam hotoví drahocenné skvosty (a to namnoze za vedení a dozoru jeptišek!), jsou u nás odsouzeny k nejhrubší práci v továrnách, závodech i domácnostech. Kdy bude u nás jinak? Kdy vzchopí se vzdělané ženy české, aby dívku učinily tím, čím býti má: andělem strážným do-mácnosti, pracovnící v umění, ne utrhačnou posuzovatelkou, ale skromnou a uvědomělou šířitelkou všeho dobra mezi lidem?

Pokračovací školství v Belgii, dívčí i chlapecké, majíc pevné základy ze školy obecné a měšťanské, vykazuje se takovými výsledky, o nichž se nám ani nezdálo. Školy průmyslové jsou málem na tom stupni, jako umě-lecko-průmyslové školy naše. Školství věnuje se v Belgii velká péče. V samém Lutychu je dosti škol nejen nižších, ale i vyšších a odborných, zejména universita, škola polytechnická a báňská. V Lutychu studuje také mnoho cizinců, zvláště Poláků, Rusů, ba i Japonců a Číňanů, neboť katolická Belgie každého pohostinně přijímá a každému zajišťuje plnou osobní svobodu. (Příště dále.)

Jak dosíci dobré kázně.

Hlavní myšlenky ze soujmeného článku v časopise „Slovenski Učitelj“. (Kako dosežemo dobro disciplino?)

První podmínkou dobré kázně ve škole jest spravedlnost ku všem bez rozdílu, ať jsou bohati či chudobni, ať nadáni neb slabomyslni. Nesmí však ona hraničiti s hrubou bezohledností, nýbrž spíše s láskou. Dle Komenského „Nejlepšímu způsobu kázně nás učí nebeské slunce, jež všemu, ať roste kdekoliv, dává světla a tepla, více deště a vzduchu a jen zřídka blesku a hromu, čeho právě jen třeba. Školní kázeň musí se k tomu nésti, aby děti svoje vychovatele milovaly a jich se bály. Toho duševního stavu nelze dosíci jinými prostředky, jako dobrými příklady,

přívětivými slovy a přímým obcováním, ostrým zacházením však jen výminečně a s tím úmyslem, aby se přísnost vždycky pojila s láskou.“

Neméně důležitou jest k dosažení dobré kázně zajímavost, s jakou třeba věci známé opakovati a nové podávati. Zajímavosti poslouží živost v řeči a vhodně i v pohybech, náležité promyšlení a účelné podání látky. Kazí mládež a k nekázanosti ji nutí, kdo bez promyslu a náležité metody vyučuje. Odvrací-li se děti od výkladu učitelova a těkají zrakem ve třídě z předmětu na předmět, hleď si učitel vzpomenouti, není-li sám tím vinen, nemluví-li snad příliš rychle a nesrozumitelně, nebo mdle a bez chuti k práci.

Ku osvěžení kázně přispěje zvláště na nižších stupních účelné rozdělení předmětů na vhodnou dobu denní, na vyšších pak mimochodem vyprávěný (však k látce přílehlý) příklad neb kratší bajka neb pohádka.

Mysl dětská, nemá-li těkavosti propadnouti, musí býti neustále přiměřeně zaměstnána. Práví již dr. Lindner: „Eine Hauptregel für die Erhaltung der Schuldisciplin ist, dass alle Schüler der ganzen Klasse beschäftigt werden müssen.“

Zhoubnou jest pro kázeň nedůslednost učitele. Proto třeba míti bedlivý pozor, aby nesliboval, čeho nemůže neb nechce splniti, ani nehrozil trestem ve hněvu, na nějž pak po hněvu zapomene.

Jest-li při stavbě domu nejdůležitějším základ, jest při kázni počátek pobytu žáka v prvním školním roce. Tam krok za krokem nutno učiti děti zvykati školnímu řádu, pořádku a kázni. Tam-li se to nestane, bude kázeň třídy postupem let s touže učitelskou silou ještě horší. R—j.

Rozmanitosti.

Ve věznici zemského soudu ve Vídni zřízena byla škola pro zaměstnání mladých káránců, kteří si tam odbyvají svůj trest. Škola jest udržována nákladem „spolku sv. Vincence“, svěřena prozatím pod dohled vězeňského duchovního. Zaměstnání v ní káránci do 18 let. Učí se čísti, psáti, dějepisu, zeměpisu, přírodopisu, kreslení a jedné z obchodních řečí. Pak knihvazačství a pracem řezbářským. Postaráno též o tělesné práce, vycházky a zábavy. Mladé vězně vyučují dva „školští bratři“. Vrchní dohled má presidium zemského soudu. Místa je pro 40 chovanců, pokud jich ve věznici tolik není, jsou přijímáni z okolních nejbližších okresních vězení. Účel ústavu je jasný: zaměstnávati mladé provinilce duševně i tělesně, zvykati je práci a pořádku a získávati je — vlídným zacházením. Účel i prostředky zajisté dobré; jen budou-li tomu odpovídati aspoň poněkud — výsledky!

Stát Pensylvanie má 13 státních učitelských seminářů ve větších městech.

Dětský nápad. Devítiletý synek poslance polského Janusz Szekowski poslouchaje rád o vítězstvích Japonců v Mandžursku a

hlavně o nadaném generálu Kurokim, napsal mu dopis. Gratuluje mu k vítězství a ujišťuje ho svoji nezměrnou láskou. Prosí o jeho fotografii a slibuje, až bude moci do města, dá se fotografovati a pak panu generálovi také svoji podobku pošle. Táže se ho, kolik má dětí a zda-li jsou s ním na bojišti, závidí jim, že mají tak slavného tatínka. Až bude velký, navštíví generála. Prozatím se učí polsky, německy a francouzsky, ale japonsky ještě ne.

Na dětské ono psaní přišel po několika nedělích z Mandžurska listek s podobkou a podpisem generála Kurokiho a poděkováním.

Škodlivost alkoholu. Dr. Demme z Bernu pozoroval 10 rodin alkoholických a 10 nealkoholických. Z oněch vzešlo 57, z těchto 61 dětí. Z prvních zemřelo brzo po narození — slabostí 11, ze zbylých pak bylo jen 17% normálních. Z druhých bylo 83% normálních. — Dr. Martin udává, že v pařížské nemocnici „Salpetriere“ bylo mezi 83 epileptiky 60 z rodin pijáckých. V jiné nemocnici „Biétre“ mezi 1000 epileptiky 620 z rodin alkoholických. — Dr. Roesch konstatoval z 97 nemocných dětí 86 pocházejících z rodin opilců. — Dr. Legrain pozoroval 215 rodin alkoholických. Narodilo se z nich 814 dětí, z nichž 21% mrtvých, abnormálně pak vyvinutých 33%.

Tytéž výsledky potvrzuje bádání jiných lékařů, jako jsou: Dra. Ladame, Dr. Vancleroy, Dr. Esquirol a Dr. Morel.

Kdybych byla královnou . . . V londýnské škole dala učitelka děvčatům práci s uvedeným titulem. Odpovědi některé — prosté a upřímné — byly ne méně zajímavé. Kdybych byla královnou, psalo děvče, zakázala bych dámám užívání pudru a líčidel, a žádná dáma naličena nesměla by vkročit do mých komnat. Rovněž netrpěla bych kadeření vlasů nůžkami nebo čímkoliv jiným. Jiná by rozdělila práci mezi všechny lidi, aby nebylo chudobných; všichni by měli příležitost ku práci. (Szkola).

Generalní revise. Starostlivý otec provedl důkladnou revisi oděvu svého chlapce, žáka 3 třídy obecné školy. Ve 4 kapsách našel tyto předměty: zápisník, kapesník, pryž, peněženku, kousek kalafuny, svazek provázků, půl podkovy, 3 knoflíky do manžet, rukojeť ze slunečníka, kostky na hru, kousek tuše, 5 barev, mušli, kork s brkem, starý zub, zlámané kružítko, kapesní kalamář, pomerančové kůrky, 2 plomby, část elektr. lampy, několik porcelánových misek ku roztírání barev, krabičku od zápalek se starými péry, zubní párátka, 2 kousky cukru, anglickou náplast, 2 olovené vojáky, palec z rukavice, knoflík od pláště, klíček, mosazné kolečko, 2 skleněné kuličky, starý peníz, jehlice do vlasů, zvětšovací čočky, starý jízdní lístek, kousek laku, přasky od pásku, magnet, větší kus vosku, 3 udice a několik jiných předmětů. jichž původ a účel byl neznám. Na otázku užaslého otce, proč celé to museum s sebou nosí, odvětil, že toho nevyhnutelně potřebuje.

Car ruský má přes 100 zámků a paláců. Ač do mnohých do roka ani nevkróčí, přece je ve všech pravidelná jeho domácnost, zaměstnávající 30.000 osob nákladem ročním 20.000.000 kor. Rodina carská čítá 33 mužských členů, z nichž každý má roční dotace 2 $\frac{1}{4}$ milionu rublů z pokladny státní. Rodina carská vládne čtyřicátou částí veškeré půdy ruské v Evropě a 325 zámků a paláci. Na jednoho knížete připadá personal 637 sluhů.

Proti německému písmu (švabachu) vystupují v novější době samy německé časopisy školské, jako „Katholische Schulzeitung“ a „Katholische Volksschule“ a to plným právem. Jeť písmo to nesmírně těžké, takže zabere mnoho času, jehož by se dalo použiti k něčemu užitečnějšímu. Říšsko-německé knihy a časopisy zvl. umělecké a vědecké jsou tištěny na mnoze latinkou, kteréž jest ve školách německých stejně učiti.

Lékař a škola.

Řada úvah ze školního lékařství,

sestavil a napsal

MUDr. D. Panýrek,

městský a škol. lékař pražský.

Cena K 1·80, váz. K 2·50.

Právě vyšlo. 🖱️

OBSAH: Dnešní stav otázky školního lékaře. Nové problémy školního lékařství. Tělocvik jako lék. O třech málo známých zdrojích závad. O potřebě zubních lékařů na školách. Crachoiry ve škole. Příspěvek k otázce čistoty ve školách. První pomoc ve škole. Nejjednodušší školní lékárna. První původní publikace z českého pera vyšlá, pro kruhy lékařské i paedagogické velmi důležitá, přináší ukázky, v jakém stadiu nachází se otázka školské hygieny u nás.

Dbáno tu hlavně poměrů našich, ač spis také podrobně referuje, jaké jsou nyní poměry školního lékařství i v jiných státech.

Objednávky vyřizuje každé knihkupectví, zejména

Ústřední nakladatelství, knihkupectví a papírnickví učitelstva českoslov. v Praze.

Josef Rašín,

Holešovice-Bubna, Bělského tř. 769.

Přednášky pro lid z oboru vědy a práce a přednášky z oboru lidské vzdělanosti

budou nadále vycházeti periodicky 15. každého měsíce. Přednášky psány slohem prostým, názorně, silami pokud možno odbornými, mají se státi podkladem našich extensí a infortoriem, k němuž každý bude moci sáhnouti v případě potřeby. Na každých 25 přednášek téže řady, které tvořiti budou souvislý celek, budou vydány původní desky.

Předplácí se na 12 přednášek 1 K, poštou K 1·20, na 24 přednášky 2 K, poštou K 2·30 u pořadatele Dr. A. Bařka v Pizni. Na Jihalce 1066.

Předplatné se kvituje národním razítkem na národním kolku přilepeném na vnitřní straně desek.

Dosud vyšlo: Č. 1. Co jest vzduch? Č. 2. Co jest voda? Č. 3. Co jest oheň? Č. 4. Chemie starých Indů. Č. 5. Armáda Spásy. Č. 6. O nerostných barvivech bílých, jich vlastnostech a zkoumání. Č. 7. Co jest sůl? Č. 8. O barvách.

„Vychovatelské Listy“ vycházejí dvakrát měsíčně (5. a 20.)

Předplatné na celý rok obnáší 6 K

Redaktor Alois Adamec, učitel měšťanské školy v Ivančicích.

Administraci a expedici vede Hedv. Rubrová, učitelka v Brně, na Petrově č. 1.

— Pouze administraci posílá se předplatné. —

Nákladem Katolického spolku českých učitelů na Moravě.

Příspěvky se honorují.

Inserty účtují se ievně.